

Modlitwa bowiem nadaje religijny wymiar kazaniu i łączy zarówno mówcę, jaki i słuchaczy z Bogiem.

Kraków

KS. EDWARD STANIEK

WSPOMNIENIA

Bp Jan Szlaga

ŚP. KS. TADEUSZ PENAR

Zmarł w Pelplinie dnia 15 września 1988 r. Każda nagła śmierć stanowi zaskoczenie. Ta, w 53 roku życia i 29 kapłaństwa, była zaskoczeniem szczególnie wielkim.

Urodził się 13 grudnia 1936 roku w Grudziądzu w rodzinie Kazimierza i Czesławy Piaseckiej. Po ukończeniu szkoły podstawowej (jej pierwsze lata, od 1943, upływały w szkole niemieckiej) został uczniem niższego seminarium duchownego, najpierw w Wejherowie, potem w Pelplinie, gdzie w 1954 zdał maturę prywatną, dopełnioną w 1959 r. maturą państwową w Korespondencyjnym Liceum Ogólnokształcącym w Gdańsku. Alumnem Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie był od roku 1954, przechodząc kolejne stopnie inicjacji kapłańskiej — od tonsury (1956) przez niższe święcenia (1957 i 1958), subdiakoniat (1959), diakonat (1959) po święcenia prezbiteriatu (19 września 1959). Z dniem 1 października 1959 r. objął wikariat w parafii św. Wojciecha w Starogardzie Gdańskim, a dokładnie w rok później zaczął studia specjalistyczne w zakresie bibliistyki na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Pracę magisterską na temat: *Iz 45, 15 (sens słów 'el mistatēr)* przygotował pod kierunkiem ks. prof. Cz. Jakubca, a egzamin magisterski (na ATK równoznaczny z licencjackim) złożył 19 marca 1963 roku, po czym został przyjęty na studia doktoranckie i zaangażowany na stanowisku asystenta w Katedrze Filologii Biblijnej ATK, kierowanej przez wybitnego filologa, ks. prof. Pawła Nowickiego. W październiku 1964 r. zaczął studia specjalistyczne na Wydziale Biblijnym Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie, w toku którego uzyskał licencjat nauk biblijnych (1966) i pod kierunkiem ks. prof. M. Dahooda przygotował rozprawę doktorską, będąc także przez pewien czas jego asystentem (wykładał wówczas język ugarycki). Przewód doktorski na *Biblicum* zakończył się 25 czerwca 1973 r. na podstawie rozprawy *Philological Notes on the Hebrew Fragments of Ben Sira*, ocenionej na notę „cum laude”. Przez dalsze dwa lata ks. Penar pozostawał w RFN, gdzie na terenie archidiecezji kolonńskiej pracował jako nauczyciel religii i kapelan szpitalny. Dekretem ks. bpa B. Czaplńskiego, ordynariusza chełmińskiego z dnia 20 września 1975 r., po 11 latach pobytu za granicą, został mianowany profesorem introdukcji biblijnej WSD w Pelplinie oraz lektorem języka łacińskiego; na później odłożono sprawę nauczania języka greckiego, którego, podobnie jak angielskiego, zaczął jednak uczyć już w tymże roku akademickim.

Dyplom doktorski z *Biblicum* nostryfikowała ks. Penarowi Rada Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na posiedzeniu w dniu 30 listopada 1976 r. (dokument podpisano 17 stycznia 1977). KUL i ATK widziały ks. dr Tadeusza Penara jako swego przyszłego filologa, ale sprawa nie wyszła poza propozycje. Po powrocie do Polski zapowiedział na łamach *Orędownika Diecezji Chełmińskiej* (zob. ODCh 26: 1975 ss. 168—169) cykl filologicznych komentarzy do Psalmów, ale tę myśl zarzucił niespodziewanie szybko. Publikował natomiast prace o charakterze podręcznikowym, wśród nich zasługują na wyróżnienie *Graecitas neotestamentaria* (Pelplin 1981) i *Wstęp szczytowy do ksiąg Starego Przymierza* (Pelplin 1983).

Był człowiekiem wybitnie uzdolnionym, zwłaszcza pod względem humanistycznym. Jego życiową pasję stanowiły języki obce, a wśród nich umiłowaniami (prawdnie „philologia”!) darzył języki starożytne. Już w szkole średniej widziano w nim typ intelektual-

sty i umiejętnie pokierowano jego życiową drogą. Na pewno, mimo zdolności, nie była ona dla ks. Penara łatwa. Ponieważ dużo osiągnął, wiele wymagając od siebie, był też bardzo wymagający w stosunku do innych, zwłaszcza swoich uczniów i studentów. Cenił go za to. Jeśli nie zdążyli dać temu wyraz za życia Profesora, pokazali to swoim licznym udziałem w uroczystościach pogrzebowych, w Pelplinie, w dniach 16 i 17 września 1988 r.

Pelplin

BP JAN SZLAGA

PRZEGLĄDY I RECENZJE

PRZEGLĄD NOWYCH ATLASÓW BIBLIJNYCH

Na przykładzie świeżo wydanych publikacji: *Scripture Union Maps of Bible Lands*, by Tim Dowley, *illustrations and maps* by Richard Scott, London 1987, ss 1—48 (łącznie z okładkami), w serii: „Scripture Unioguide to the Bible”; *Great Events of Bible Times. New perspectives on the people, places and history of the biblical world*, wydali: Bruce M. Metzger, George L. Collord, David Goldstein, John Ferguson, przy współpracy jeszcze innych, London 1987; wydanie niemieckie *Faszinierende Welt der Bibel. Von Menschen und Schicksalen, Schauplätzen und Ereignissen*, Freiburg im Breisgau 1988, ss 1—198, chciałbym ukazać funkcję, jaką w studium Biblii mogą spełniać atlasy biblijne i im podobne wydawnictwa. Przeglądając w bibliografii biblijnej ten dział możemy się przekonać, że jest to dziedzina biblistyki szczególnie pielęgnowana w krajach języka angielskiego (Wielka Brytania, USA). Atlas biblijny zawiera oprócz map krajów biblijnych całe kompendium wiedzy o środowisku Biblii. Znajduje się w nim zwykle w zarysie archeologia, geografia, historia czasów Starego i Nowego Testamentu, kultura ludów i narodów, które żyły i rozwijały się na obszarze powstawania i kształtowania się tekstów Biblii i wreszcie jakaś mini-encyklopedia w postaci załączonego indeksu lub słownika biblijnego. Nie pomija się w nich także chronologii biblijnej, zamieszczając mniej lub bardziej rozbudowane tabele chronologiczne z wykazem ważnych dat i zdarzeń oraz postaci historii świętej wraz z paralelami do historii świeckiej. Ukazanie tego wszystkiego w wymienionych wyżej publikacjach wskaże na możliwość wykorzystania atlasów biblijnych i im podobnych edycji w studiowaniu i w nauczaniu Biblii. Uświadomi nam fakt, że powinny one stać się instrumentem pracy każdego studiującego i czytającego Biblię, jeśli ma to być studium rozumne i naukowe, które usiłuje dojść na drodze wysiłku intelektualnego do tych treści w Biblii, które autorzy natchnieni chcieli wyrazić i w istocie wyrazili w kontekście swoich czasów.

1. Co zawiera książka T. Dowleya (tekst) i R. Scotta (ilustracje i mapy)? Przedstawili oni przy pomocy bardzo zwięzłego ujętego tekstu oraz ilustracji i map po kolei całe tło, w którym toczy się historia Starego i Nowego Testamentu. „Story” — angielskie słowo, którego tu użyli, może oznaczać zarówno historię, jak i opowiadanie. Ważny historyczny zdarzenie jest tym słowem zdeterminowany. Historyczność jest tu sprawą otwartą. Jej określenie wymagałoby zdefiniowania rodzaju względnie gatunku literackiego tekstów. Tym się publikacja Dowleya nie zajmuje.

Historia Biblii toczy się w realnych miejscach oraz pośród historycznych ludów. Kraje biblijne różnią się wielce między sobą. Są bowiem wśród nich kraje gorące, suche pustynie, nagie góry oraz żyzne doliny rzek. Wszystko to starają się ukazać kolorowe mapy włączone w tekst, ukazujące fizyczne ukształtowanie się całego obszaru biblijnego. I tak przedstawiono po kolei: Świat Biblii (5—6), Świat Starego Testamentu (6—7), Historię Patriarchów (8—9), Historię Wyjścia (10—11), Kraj, tj. geografii Palestyny (12—13), jej zdobycie i podział między dwanaście pokoleń (14—15), stopniowe opanowywanie całego tego obszaru w epoce Sędziów (16—17), królestwo Saula i Dawida (18—19), imperium Salomona (20—21), podział królestwa na dwa państwa — północne (Izrael) i południowe (Juda) (22—23), upadek Izraela za sprawą Asyrii (24—25), upadek Judy (26—27); za każdym razem ze szkicem dróg najazdu i uprowadzeniu jeńców do niewoli. Pod